

# ÅRSOPPSUMMERING LITTERATUR 2024

|                                                                            |           |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>INNLEDNING .....</b>                                                    | <b>2</b>  |
| Om Kulturrådet og Norsk kulturfond .....                                   | 2         |
| <b>DEL 1 - LITTERATUR I KULTURRÅDET I 2024 .....</b>                       | <b>4</b>  |
| Fordelingsbudsjett for litteratur 2024.....                                | 4         |
| Søknader og tildelinger til litteratur 2024 .....                          | 6         |
| Skolebibliotek og leselyst .....                                           | 7         |
| Samisk litteratur – oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen ..... | 8         |
| Utvikling og tilpasning av ordningene .....                                | 8         |
| Om budsjettrammene og friske midler .....                                  | 9         |
| Dialog med feltet .....                                                    | 10        |
| Kunnskapsprosjekter .....                                                  | 10        |
| <b>DEL 2 – INNKJØPS- OG TILSKUDDSDORDNINGENE .....</b>                     | <b>12</b> |
| Fagutvalg og vurderingsutvalg .....                                        | 12        |
| Innkjøpsordningene.....                                                    | 13        |
| Skolebibliotekordningen .....                                              | 16        |
| Litteraturprosjekt .....                                                   | 18        |
| Litteraturproduksjon .....                                                 | 20        |
| Litteraturformidling .....                                                 | 24        |

# Innledning

Denne årsoppsummeringen presenterer tall, tendenser og utviklingstrekk fra Kulturrådets tilskudds- og innkjøpsordninger på litteraturområdet i 2024. Hensikten er å styrke kunnskapen om hvordan ordningene fungerer og hvilke effekter de har, og slik legge grunnlaget for dialog mellom Kulturrådet og aktørene på feltet.

Rapportens første del er en oppsummering av litteraturområdet i Kulturrådet i 2024. Den er basert på data fra innkomne søknader og rapporter, Kulturrådets og faglig utvalg for litteratur referater og saksdokumenter, årsrapporter fra vurderingsutvalgene, Kulturrådets budsjettinnspill og områdeplan for litteratur, internt kunnskapsarbeid med mer. Utviklingen av porteføljen, kunnskapsprosjekter og særskilte satsinger er beskrevet. I andre del av rapporten presenteres utvalgene og ordningene på litteraturområdet. For hver ordning beskrives tendenser gjennom året i tillegg til utvalgenes prioriteringer og observasjoner.

Tallene i årsoppsummeringens første del baserer seg på Kulturrådets årsrapport. Tallene i andre del baserer seg på referater fra utvalgenes søknadsbehandling og kan avvike fra tallene i første del.

## Om Kulturrådet og Norsk kulturfond

Kulturrådet skal stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig.

Kulturrådet forvalter Norsk kulturfond – den viktigste finansieringskilden for det frie kunst- og kulturfeltet i Norge. Rådet er oppnevnt av regjeringen, og fordeler – gjennom sine underliggende utvalg – fondets midler ut fra faglig og kunstnerisk skjønn, på armlengdes avstand fra myndighetene.

Midlene fordeles gjennom over førti tilskuddsordninger innenfor de åtte fagområdene musikk, litteratur, scenekunst, visuell kunst, tidsskrift og kritikk, tverrgående ordninger, kulturarv og forskning. Det gis blant annet tilskudd til kortvarige og langvarige prosjekter, arrangører, festivaler, virksomheter og arenaer som sikrer at det som skapes, når ut til publikum og bidrar til offentlige samtaler.

I sin strategi for 2021–2024 har Kulturrådet hatt to satsingsområder: «mangfold – flere stemmer, uttrykk og estetiske praksiser», og «større ytringsrom – friksjonsfylte fellesskap».

**Tabell 1 Avsetninger i Norsk kulturfond 2022–2024, ordinær budsjette ramme og fordeling på fagområder<sup>1</sup>**

| Område                                    | 2022               | 2023               | 2024                 |
|-------------------------------------------|--------------------|--------------------|----------------------|
| Visuell kunst                             | 77 261 000         | 81 273 000         | 83 602 000           |
| Litteratur                                | 185 586 000        | 205 223 000        | 220 328 000          |
| Scenekunst                                | 166 485 000        | 168 511 000        | 189 484 000          |
| Musikk                                    | 378 518 000        | 398 174 000        | 407 644 000          |
| Tverrgående ordninger                     | 55 188 000         | 56 249 000         | 54 237 000           |
| Kulturvern                                | 13 650 000         | 14 358 000         | 14 770 000           |
| Tidsskrift og kritikk                     | 27 653 000         | 29 089 000         | 28 923 000           |
| Forskning                                 | 3 275 000          | 3 445 000          | 3 572 000            |
| Ærespris og midler til rådets disposisjon | 2 155 000          | 600 000            | 600 000              |
| <b>Totalt<sup>2</sup></b>                 | <b>909 771 000</b> | <b>956 922 000</b> | <b>1 003 160 000</b> |

<sup>1</sup> I tillegg kommer omdisponerte midler, det vil si midler fra tidligere budsjettår som er tilbakeført Norsk kulturfond fra prosjekter som ikke er gjennomført.

<sup>2</sup> Tabellen inneholder ikke spillemidler eller stimuleringsmidler.

# Del 1 - Litteratur i Kulturrådet i 2024

Målet for Kulturrådets ordninger på litteraturområdet er å legge til rette for at en mangfoldig og representativ litteratur av høy kvalitet blir produsert, utgitt og formidlet, og at den når ut til et bredest mulig publikum over hele landet. Ordningene skal bidra til at litteraturen i Norge gis rammevilkår som sikrer grunnleggende ytringsfrihet.

På litteraturområdet hadde Kulturrådet i 2024 åtte innkjøpsordninger, én ordning for innkjøp og distribusjon til skolebibliotek, og tre tilskuddsordninger. Det var oppnevnt ett fagutvalg og ni vurderingsutvalg til å vurdere påmeldte titler og søknader og fatte vedtak.

Innkjøpsordningene skal legge til rette for at det blir skapt og utgitt et bredt tilbud av litteratur av høy kvalitet på bokmål og nynorsk, og at denne litteraturen blir gjort tilgjengelig for lesere gjennom bibliotekene. Skolebibliotekordningen sørger for innkjøp og distribusjon av bøker kjøpt inn over innkjøpsordningene med barn og unge som målgruppe til skolebibliotek. Kulturfondets tilskuddsordninger for litteraturprosjekt, litteraturproduksjon og litteraturformidling bidrar til at ny norsk litteratur produseres og formidles til et bredt publikum i hele landet.

Se del 2 for mer detaljert informasjon om de ulike ordningenes formål og innretning.

## Fordelingsbudsjett for litteratur 2024

Den ordinære budsjetttrammen for litteraturområdet i 2024 var på 220,3 millioner kroner. Av dette utgjorde innkjøpsordningene, inkludert skolebibliotekordningen samt utgifter til frakt og distribusjon av innkjøpte bøker, 193 millioner kroner. I tillegg bevilget rådet to millioner kroner fra omdisponible midler til litteraturområdet. Budsjettet for fagområdet ble prisjustert med 5,09 prosent fra 2023 til 2024. Den tilsvarende økningen fra 2022 til 2023 var på 5,19 prosent.

Budsjettøkningen i 2024 inkluderte 9 millioner kroner i friske midler bevilget over statsbudsjettet. Disse var øremerket med 5 millioner kroner til skolebibliotekordningen og 4 millioner kroner til tegneserieordningene, hvorav 2 millioner kroner var øremerket innkjøpsordningen. Økningen til tegneserieordningene ble fordelt med 3,7 millioner kroner til innkjøpsordningen for tegneserier og 0,3 millioner kroner til tegneserier innenfor tilskuddsordningen for litteraturproduksjon.

Et hovedgrep i fordelingen av midlene på litteraturområdet i 2024, var å justere opp satsene til forfatter og forlag på innkjøpsordningene med 4 prosent. De to automatiske ordningene fikk i tillegg en økning av rammen på 5,09 prosent, og fordelingsnøkkelen for innkjøpsordningen for sakprosa for voksne ble justert, slik at forfatteren får en noe større andel av midlene. Med de justerte satsene til forfatter og forlag fikk alle innkjøpsordningene en økning i budsjetttrammen på minst 4 prosent. Unntakene var innkjøpsordningen for oversatt litteratur, der betalingen følger en annen modell enn for de øvrige ordningene, og den selektive innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne.

Tilskuddsordningene for litteraturformidling og litteraturprosjekt fikk en økning på 4 prosent, på grunn av prisvekst og for å kunne videreføre satsingen på mangfold og nye søkere. Litteraturproduksjonsordningen fikk ingen økning, men fikk videreført økningen som ble vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023 som en fast økning.

De resterende midlene ble fordelt med 1,421 millioner kroner til tilskuddsordningen for litteraturformidling, og 1,5 millioner kroner til frakt/distribusjon på innkjøpsordningene.

Kulturrådets nye avtale med Biblioteksentralen fra 2024 gir en forventet kostnadsøkning på 3,5 millioner kroner. Dette innebærer at kostnaden for frakt og distribusjon av kulturfondbøker til bibliotek var ventet å gå opp fra 9 millioner kroner i 2023 til 12,5 millioner kroner per år fra og med 2024. Bare deler av denne økningen kunne dekkes over fagområdets ordinære budsjett. Kulturrådet bevilget derfor to millioner kroner i omdisponerte midler til frakt og distribusjon på innkjøpsordningene for 2024.

**Tabell 2 Budsjettramme for fagområdet litteratur fordelt på innkjøps- og tilskuddsordninger**

Tabellen viser rådets siste vedtatte fordeling mellom ordninger på fagområdet litteratur.

| Ordning                                                                                                         | 2023          |                                 | 2024          |                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|---------------------------------|---------------|---------------------------------|
|                                                                                                                 | Budsjettramme | Ekstra midler 2023 <sup>2</sup> | Budsjettramme | Ekstra midler 2024 <sup>3</sup> |
| Innkjøpsordningen for oversatt litteratur                                                                       | 15 806 000    |                                 | 16 122 000    |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for barn og unge                                                        | 8 116 000     |                                 | 8 441 000     |                                 |
| Innkjøpsordningen for nye norske tegneserier                                                                    | 5 413 000     |                                 | 8 290 000     |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur – voksne automatisk                                             | 58 085 000    |                                 | 61 040 000    |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur – voksne selektiv                                               | 4 640 000     |                                 | 4 000 000     |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norske skjønnlitteratur – barn og unge automatisk                                      | 33 331 000    |                                 | 35 027 000    |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur – barn og unge selektiv                                         | 2 400 000     |                                 | 2 496 000     |                                 |
| Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for voksne                                                              | 33 280 000    |                                 | 34 611 000    |                                 |
| Kulturrådets skolebibliotekordning – innkjøp og distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek <sup>1</sup> | 5 500 000     |                                 | 10 500 000    |                                 |
| Litteraturprosjekt <sup>2</sup>                                                                                 | 5 123 000     | 3 670 100                       | 4 808 000     | 2 671 100                       |
| Litteraturproduksjon                                                                                            | 6 194 000     |                                 | 6 494 000     |                                 |
| Litteraturformidling                                                                                            | 18 335 000    |                                 | 17 999 000    |                                 |
| Frakt/distribusjon innkjøpsordningene for litteratur                                                            | 9 000 000     |                                 | 10 500 000    | 2 000 000                       |

<sup>1</sup> Ordningen var i perioden 2020–2023 en forsøksordning med distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek. Fra 01.01.2024 ble ordningen gjort permanent og fikk nytt navn.

<sup>2</sup> Inkluderer midler avsatt til oversettelse fra samisk og til satsing på nasjonale minoritetsspråk og litteratur fra minoritetsspråklige forfattere i Norge.

<sup>3</sup> Inkluderer midler avsatt til oversettelse fra samisk og fra nasjonale minoritetsspråk til norsk, midler avsatt til satsing på nasjonale minoritetsspråk og litteratur fra minoritetsspråklige forfattere i Norge, og omdisponible midler (avkortninger) fra tidligere års bevilgninger til frakt og distribusjon på innkjøpsordningene.

## Søknader og tildelinger til litteratur 2024

Det kom færre søknader til tilskuddsordningene i 2023 enn 2024. Dette skyldes at Kulturrådets skolebibliotekordning ikke hadde søknadsfrist i 2024. I 2023 var 661 av til sammen 1000 søknader knyttet til denne ordningen. Antall søknader til tilskuddsordningene for øvrig var omtrent det samme i 2024 som i 2023. Til de tre tilskuddsordningene for litteraturprosjekt, litteraturproduksjon og litteraturformidling kom det i 2024 inn 335 søknader. 229 tiltak og prosjekter mottok tilskudd.

På formidlingsordningen opplever fagutvalget at det er krevende å finne en god balanse mellom behovet for å gi forutsigbarhet for søkere som har fått tilskudd over tid, og ønsket om å støtte nye tiltak. Budsjettrammene er for smale, og ordningen har derfor vært prioritert i Kulturrådets budsjettinnspill for 2025 og 2026.

På prosjektordningen var nivået på søknadene høyt, og tilskuddsbeløpene ble lavere enn det som har vært vanlig.

På innkjøpsordningene var det til sammen 1207 titler til behandling, og 703 bøker ble innkjøpt. Samlet påmelding til innkjøpsordningene var omtrent som i 2023, med mindre endringer på de ulike ordningene. Det var en økning i antall påmeldte titler til de to selektive skjønnlitterære ordningene, den automatiske ordningen for skjønnlitteratur for barn og unge og tegneserieordningen. Sakprosaordningene hadde en liten nedgang, særlig sakprosa for voksne, mens oversattordningen hadde en merkbart nedgang på rundt nitten prosent fra 2023.

**Tabell 3 Søknader og tildelinger for tilskuddsordningene i 2024**

| Tilskuddsordning                            | Antall søknader | Antall tildelinger | Tildelingsprosent, søknader | Samlet søknads-sum | Samlet tildelings-sum | Tildelingsprosent, søknads-beløp |
|---------------------------------------------|-----------------|--------------------|-----------------------------|--------------------|-----------------------|----------------------------------|
| Tilskuddsordningen for litteraturprosjekt   | 34              | 22                 | 65 %                        | 14 365 469         | 5 719 000             | 40 %                             |
| Tilskuddsordningen for litteraturproduksjon | 148             | 105                | 71 %                        | 15 370 174         | 6 494 000             | 42 %                             |
| Tilskuddsordningen for litteraturformidling | 153             | 102                | 67 %                        | 44 537 976         | 18 750 000            | 42 %                             |
| Totalt                                      | 335             | 229                | 68 %                        | 74 273 619         | 30 963 000            | 42 %                             |

**Tabell 4 Påmeldinger og innkjøp for innkjøpsordningene i 2024**

| Innkjøpsordning                            | Antall behandlede titler <sup>1</sup> | Antall innkjøp | Antall avslag | Innkjøpsprosent |
|--------------------------------------------|---------------------------------------|----------------|---------------|-----------------|
| Skjønnlitteratur – voksne automatisk       | 276                                   | 255            | 21            | 92 %            |
| Skjønnlitteratur – voksne selektiv         | 88                                    | 14             | 71            | 17 %            |
| Skjønnlitteratur – barn og unge automatisk | 123                                   | 118            | 5             | 96 %            |
| Skjønnlitteratur – barn og unge selektiv   | 54                                    | 10             | 44            | 19 %            |
| Sakprosa for voksne                        | 356                                   | 124            | 232           | 35 %            |
| Sakprosa for barn og unge                  | 51                                    | 26             | 25            | 51 %            |
| Tegneserier                                | 61                                    | 34             | 27            | 56 %            |
| Oversatt litteratur                        | 198                                   | 122            | 76            | 62 %            |
| Totalt                                     | 1 207                                 | 703            | 501           | 58 %            |

<sup>1</sup> Det gjenstår per 04.06.2025 tre påmeldte titler til behandling i den selektive innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne.

## Skolebibliotek og leselyst

Det var i 2024 et sterkt fokus på leselyst på litteraturfeltet og i offentligheten, ikke minst på grunn av regjeringens leselyststrategi som ble lansert 29. mai 2024. En viktig del av samtalen handlet om barn og unges tilgang til gode og oppdaterte boksamlinger i skolebibliotekene.

Kulturrådets skolebibliotekordning er fra og med 2024 en permanent ordning. Med friske midler bevilget over statsbudsjettet for 2024, økte rammene for ordningen til 10,5 millioner kroner, slik at nesten dobbelt så mange skolebibliotek kunne inkluderes. For perioden 2024–2026 mottar 380 skoler, med til sammen over hundre og elleve tusen elever, bøker for barn og unge fra innkjøpsordningene for skjønnlitteratur, sakprosa og tegneserier.

I en pressemelding om tildelingene publisert på Kulturdirektoratets nettsider den 29. januar 2024 sier Sigbjørn Skåden, rådsmedlem og leder av Kulturrådets faglige utvalg for litteratur:

Søknadene er skrevet av ildsjeler på skolene som ser hvor viktig det er med et godt skolebibliotek, men som sliter med ressurser til bokinnkjøp og bemanning. Derfor har det vært en glede å kunne bidra til å fornye og styrke boksamlingene på så mange som 380 små og store skoler i by og bygd over hele landet. Vi har samtidig måttet si nei til nesten like mange søkere, og fra utvalgets side mener vi at dette bør være en ordning som favner alle skolebibliotek i landet på samme vis som vi favner alle landets folkebibliotek over innkjøpsordningene. Der er vi ikke i mål ennå. <sup>1</sup>

Med ytterligere midler bevilget gjennom leselyststrategien i statsbudsjettet for 2025, ble utlysning for inntak av flere nye skoler for periodens to siste år åpnet i november 2024. Samtidig vedtok Kulturrådet å utvide ordningen med oversatt litteratur for barn og unge fra og med 2025. <sup>2</sup>

<sup>1</sup> Kulturrådet. (2024). *Bredt utvalg av nye bøker på vei til 111 330 skoleelever*. <https://kulturdirektoratet.no/cs/web/guest/norsk-kulturfond/vis-artikkel/-/pm-skolebibliotekordningen>

<sup>2</sup> Se også nyhetssaken publisert 27. november 2024: Kulturrådet. (2024). *Fleire nye skolebibliotek kan få bøker allereie til våren*. [Fleire nye skolebibliotek kan få bøker allereie til våren](https://kulturdirektoratet.no/cs/web/guest/norsk-kulturfond/vis-artikkel/-/pm-skolebibliotekordningen) - Norsk kulturfond - kulturradet.no

## Samisk litteratur – oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen

Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er et prioritert område for Kulturrådet og for fagområdet litteratur. I mars vedtok Sametinget å oppfordre Kulturrådet til å «utvide innkjøpsordningen for litteratur til å omfatte litteratur skrevet på samisk».<sup>3</sup> I løpet av 2024 ble det avholdt en rekke møter mellom Kulturrådet og Sametinget for å vurdere hvordan samiskspråklig litteratur kan tas inn i innkjøpsordningene. På bakgrunn av dette har Kulturrådet utarbeidet et utkast til en ny innkjøpsordning for samisk litteratur og tatt dette med i sitt budsjettinnspill for 2026, under Prioritet 1: Oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonen. Tiltaket beskrives slik: «En ny innkjøpsordning for samiskspråklig litteratur (15 millioner kroner). Ordningen er tenkt å omfatte litteratur utgitt på alle samiske språk, og gi innkjøp og distribusjon både til folkebibliotekene og til skolene på Kulturrådets skolebibliotekordning.»<sup>4</sup> Tilgangen til samiskspråklig litteratur på bibliotekene i hele landet og likhetsprinsippet for samisk og norsk er viktige momenter.

## Utvikling og tilpasning av ordningene

Gjennomgangen av ordningene på litteraturområdet i etterkant av utredningen *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet* (2020)<sup>5</sup> ble sluttført i 2024, men de siste justeringene tas ikke i bruk før i 2025. Dette gjelder tilskuddsordningen for litteraturproduksjon. Gjennomgangen av ordningene er gjort i dialog med organisasjonene på feltet.

Det ble i 2024 vedtatt og tatt i bruk justerte retningslinjer for innkjøpsordningen for oversatt litteratur. Ordningen fungerer i all hovedsak godt, og justeringene var relativt beskjedne. Prøveoversettelsen er viktig for vurdering av søknaden, og det presiseres at en prøveoversettelse bør legges ved søknaden, samt at innkjøpte verk må gis ut senest etter to år. For bøker for barn og unge skal det vurderes om utgivelsen treffer målgruppen. I tillegg ble betalingsmodellen oppjustert, slik at det maksimale beløpet for innkjøp av bøker for barn og unge ligner mer på maksimumsbeløpet for voksenbøker. Bakgrunnen for justeringen er at forlagenes kostnader til oversettelse er uavhengig av bøkens målgruppe, men også ønske fra vurderingsutvalget om å øke antallet påmeldte bøker for barn og unge.

Arbeid med mangfold og nye søkere har vært prioritert på fagområdet over tid. Faglig utvalg for litteratur har i strategiperioden 2021–2024 vært særlig opptatt av litteratur på og fra de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes, samisk litteratur, og litteratur skrevet av minoritetsspråklige forfattere i Norge. Særlig tilskuddsordningen for litteraturprosjekt har hatt satsinger på mangfold og nye søkere de siste årene, blant annet med øremerkede midler bevilget til ordningen, knyttet til nasjonale minoritetsspråk og litteratur fra minoritetsspråklige forfattere i Norge, og til oversettelse fra nasjonale minoritetsspråk til norsk. Med de øremerkede midlene har tilskuddsordningen for litteraturprosjekt og innkjøpsordningene for ny, norsk litteratur fått justerte retningslinjer fra og med 2024.

Det er igangsatt et arbeid med å gjennomgå de skjønnlitterære innkjøpsordningene, og da særlig de to selektive innkjøpsordningene for skjønnlitteratur, etter at endringene fra 2021 har fått virke over en tid.

---

<sup>3</sup> Sametinget. (2024). Møtebok til møte i Sametingets plenum den 05.03–08.03.2024, s. 165. [Møtebok - Sametingets plenum - 05.03.2024](#)

<sup>4</sup> Kulturrådet. (2024). *Kulturrådets budsjettinnspill for Norsk kulturfond 2026*.  
<https://www.kulturdirektoratet.no/documents/10157/b195c791-274e-43af-ace6-f3e92b76cfee>

<sup>5</sup> Halvorsen, Lars J., Neple, Anemari og Bjerke, Paul (red.). (2020). *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*. Fagbokforlaget. <https://kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/logikker-i-strid>

## Om budsjettrammene og friske midler

Flere av Kulturrådets litteraturordninger har lenge hatt pressede budsjettrammer. Innkjøpsordningene er under jevnt høyt press. De siste årene har dette særlig vært situasjonen for innkjøpsordningene for sakprosa og tegneserier, og for den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne. Behovet for økte midler til ordningene for sakprosa og tegneserier har vært løftet politisk av organisasjonene på feltet og i Kulturrådets budsjettinnspill. I budsjettinnspillet for 2024 var det skolebibliotekordningen og tegneserieordningene som ble løftet særskilt.

Det har over flere år, med en topp i 2021, vært en økning i antall påmeldinger til den automatiske innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne, uten at det har vært rom for å øke budsjettrammen tilsvarende. Siden alle påmeldte bøker som oppfyller kvalitetskriteriene, kjøpes inn på ordningen, skaper dette en budsjettutfordring. For å hindre overforbruk har betalingene til forlagene på den automatiske innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne derfor blitt avkortet, såkalt avkortning. Kulturrådet jobber med å redusere og på sikt fjerne avkortningen. Uten tilførsel av friske midler må dette skje innenfor fagområdets samlede budsjettramme. I 2024 var maks avkortning til forlagene på 14 prosent, mot 19 prosent i 2023. For 2025 ble den vedtatt til 9 prosent. Det var nødvendig med maksavkortning for fem av seks påmeldingsrunder i løpet av 2024.

I statsbudsjettet for 2024 vedtok Stortinget en økning på fem millioner kroner til skolebibliotekordningen og fire millioner kroner til tegneserieordningene, der to millioner kroner var øremerket innkjøpsordningen for tegneserier. For skolebibliotekordningen ble det mulig å øke antall skoler som mottar kulturfondsbøker fra 200 til 380. For tegneserieordningene ble budsjettet for innkjøp av nye norske tegneserier nesten doblet. Dette bidro til at innkjøpsprosenten for tegneserier gikk opp fra 43 prosent i 2023 til 56 prosent i 2024.

I sitt budsjettinnspill for 2025 løftet Kulturrådet behovet for en ytterligere styrking av skolebibliotekordningen. Ordningen burde etter rådets syn utvides til å omfatte minst 700 skoler og inkludere alle titler for barn og unge innkjøpt gjennom innkjøpsordningene. Kulturrådet hadde i sitt budsjettinnspill for 2024 bedt om 18 millioner kroner til skolebibliotekordningen. I innspillet for 2025 ba Kulturrådet derfor om at ordningen styrkes med ytterligere 13 millioner kroner.

Behovet for en styrking av litteraturformidlingen ble også løftet fram i budsjettinnspillet for 2025. Det ble bedt om en økning på 10 millioner kroner til tilskuddsordningen for litteraturformidling, som i lang tid hatt behov for en betydelig økning for å kunne gi rom for at festivaler og formidlingstiltak over hele landet kan gjennomføres med en bredde i profiler og mangfold, og for at nye søkere i etableringsfasen kan inkluderes. Festivalene og formidlingstiltakene er viktige arenaer for litteratur, mangfold og ytringsrom både lokalt og nasjonalt, og er viktig for forfatterøkonomien. Ordningen har et høyt antall søkere som programmerer helt eller delvis for barn og unge, og er en viktig kanal for formidling av leseglede og lese lyst til barn, unge og voksne over hele landet.

I statsbudsjettet for 2025 fikk Kulturrådet i høy grad gjennomslag for sine innspill på litteraturområdet. Stortinget vedtok en økning til Kulturrådets litteraturordninger på til sammen 31,1 millioner kroner. Styrkingen kommer særlig gjennom regjeringens lese lyststrategi «Sammen om lesing» (2024–2030), og består både av friske midler bevilget over statsbudsjettet og spillemidler. Midlene fordeler seg både på ordninger som var løftet i Kulturrådets budsjettinnspill for 2025 og tidligere.

Leselystmidlene fordeler seg slik:

Over statsbudsjettet:

- Kulturrådets skolebibliotekordning: 8,1 millioner kroner
- Innkjøpsordningen for tegneserier: 2 millioner kroner
- Innkjøpsordningen for sakprosa for barn og unge: 1 million kroner

Spillemidler:

- Kulturrådets skolebibliotekordning: 5 millioner kroner
- Innkjøpsordninger for sakprosa og skjønnlitteratur for barn og unge og oversatt litteratur: 1 million kroner hver
- Kulturrådets arbeid med litteratur på nynorsk, samisk og minoritetsspråk: 2 millioner kroner
- Kulturrådets ordning for litteraturformidling: 5 millioner kroner

I tillegg ble det bevilget fem millioner kroner til innkjøpsordningen for sakprosa.

## Dialog med feltet

Faglig utvalg for litteratur ved utvalgsleder og sekretariat har gjennom mange år gjennomført jevnlige informasjons- og dialogmøter med organisasjonene på litteraturfeltet gjennom Kulturrådets kontaktutvalg for innkjøpsordningene. På møtene har blant annet pågående gjennomganger av ordningene blitt presentert og diskutert. Høsten 2024 ble kontaktutvalget utvidet til å inkludere de samiske organisasjonene og omfatte alle Kulturrådets litteraturordninger, og byttet samtidig navn til Kulturrådets kontaktforum for litteratur. Første møte i det nye kontaktforumet, og et eget dialogmøte med de samiske litteraturorganisasjonene, ble avholdt i oktober 2024.

Kulturrådet gjennomfører også årlige digitale dialogmøter om innkjøpsordningene. Dette er åpne møter for alle aktører på feltet, særlig rettet mot forlag og utgivere som søker på ordningene. Lederne for vurderingsutvalgene for innkjøpsordningene presenterer fjorårets arbeid i utvalgene, svarer på spørsmål og tar imot innspill, sammen med sekretariatet. I 2024 ble dialogmøtene avholdt digitalt over to dager i april. I forkant av møtene utarbeider lederne for vurderingsutvalgene, i samarbeid med sekretariatet, årsrapporter, hvor relevant statistikk og tendenser blant årets titler beskrives. Årsrapportene publiseres på Kulturrådets nettsider i forkant av møtene.

I 2024 ble det gjennomført flere møter med Sametinget ved sametingsråd Maja Kristine Jåma, og med Sametingets administrasjon, i forbindelse med arbeidet med en mulig ny innkjøpsordning.

Fagområdet litteratur i Kulturrådet har et eget informasjonsbrev om innkjøpsordningene rettet mot utgivere. Det ble også gjennomført to runder med digitale, individuelle veiledningsmøter for søkere til de selektive skjønnlitterære innkjøpsordningene i forkant av søknadsfristene.

## Kunnskapsprosjekter

Utredningen *Logikker i strid. Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet*, gjennomført av Høgskulen i Volda i 2020, har gitt et bredt og godt kunnskapsgrunnlag for gjennomgang og utvikling av Kulturrådets litteraturordninger. Denne gjennomgangen har pågått ut 2024. Det har derfor ikke vært igangsatt noen nye, større utredninger eller evalueringer på fagområdet litteratur.

I 2023 ble det vedtatt et forprosjekt om litteratur, lyd og strømming. Til grunn for arbeidet ligger blant annet spørsmålet om hvordan Kulturrådet bør forholde seg til lydbøker og hvordan veksten i strømming av litteratur som lyd vil kunne påvirke bruken av det trykte bokmediet – og i neste omgang innkjøpsordningene og øvrige litteraturordninger. Forprosjektet gjennomføres av Kulturdirektoratets avdeling for kulturanalyse, og skal ferdigstilles i 2025.

## Del 2 – Innkjøps- og tilskuddsordningene

### Fagutvalg og vurderingsutvalg

For fagområdet litteratur er det i perioden 2024–2025 oppnevnt ett fagutvalg og ni vurderingsutvalg. Utvalgene er oppnevnt av Kulturrådet for to år av gangen.

#### Faglig utvalg for litteratur

Faglig utvalg for litteratur består av seks medlemmer som samlet har bred kompetanse og solid erfaring fra ulike roller og funksjoner på litteraturfeltet. Utvalget behandlet i 2024 søknader til tilskuddsordningene for litteraturprosjekt, litteraturproduksjon, litteraturformidling og skolebibliotek, og fattet vedtak i alle enkeltsaker unntatt innkjøpsordningene. For tilskuddsordningen for litteraturproduksjon behandlet fagutvalget bare søknader om tilskudd til produksjon av sakprosa for barn og unge, mens søknader til produksjon av bildebøker og tegneserier ble behandlet av vurderingsutvalg som ga sin innstilling om tilskudd til fagutvalget. Fagutvalget har også ansvar for å utforme forslag til endring av retningslinjer og for prinsipielle avklaringer for innkjøps- og tilskuddsordningene.

I perioden 2024–2025 har faglig utvalg for litteratur bestått av:

- Sigbjørn Skåden (f. 1976), leder, Troms. Forfatter og medlem av Kulturrådet fra 2022.
- Anja Dahle Øverbye (f. 1981), Oslo. Tegneserietegner, forfatter og illustratør.
- Hayder Jumaah (f. 2002), Oslo. Prosjektmedarbeider i Leser søker bok, skribent og bibliotekar.
- Siri Odfjell Risdal (f. 1978), Rogaland. Prosjektleder for litteraturformidling ved Rogaland fylkesbibliotek.
- Tatjana Kielland Samoilow (f. 1977), Trøndelag. Førsteamanuensis ved NTNU, fagbokforfatter, forskningsleder og redaktør i Barnelitterært forskningstidsskrift.
- Mikkel Øyen (f. 1978), Oslo. Forfatter, skolebibliotekar og ansvarlig for det uavhengige litteraturarrangementet Splittet Kjerne.

For mer utfyllende informasjon om medlemmene i fagutvalget, se Kulturdirektoratets nettsider: [Fagleg utval for litteratur](#).

#### Vurderingsutvalgene

Kulturrådet har ni vurderingsutvalg for litteratur. Vurderingsutvalgene leser og vurderer alle bøkene som blir påmeldt innkjøpsordningene. Vurderingsutvalgene fattet også vedtak om innkjøp. I 2024 har Kulturrådet hatt følgende vurderingsutvalg:

- Vurderingsutvalget for ny norsk skjønnlitteratur for voksne, prosa: vedtar innkjøp av skjønnlitterær prosa for voksne.
- Vurderingsutvalget for ny norsk skjønnlitteratur, lyrikk: vedtar innkjøp av lyrikk for voksne.
- Vurderingsutvalget for ny norsk skjønnlitteratur, dramatikk: vedtar innkjøp av dramatikk for voksne.
- Vurderingsutvalget for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge: vedtar innkjøp av skjønnlitteratur for barn og unge.
- Vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for voksne: vedtar innkjøp av sakprosa for voksne

- Vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for barn og unge: vedtar innkjøp av sakprosa for barn og unge.
- Vurderingsutvalget for oversatt litteratur: vedtar innkjøp av oversatt skjønnlitteratur og sakprosa for voksne og barn og unge.
- Vurderingsutvalget for tegneserier: vedtar innkjøp av nye norske tegneserier.

Vurderingsutvalget for tegneserier behandler dessuten søknader om produksjonstilskudd til tegneserier for voksne og for barn og unge. Et eget vurderingsutvalg for bildebøker behandler søknader om produksjonstilskudd til bildebøker. Faglig utvalg for litteratur fattet endelig vedtak.

Mer informasjon om de enkelte vurderingsutvalgene finnes på Kulturdirektoratets nettsider. Lederne for vurderingsutvalgene skriver hvert år en årsrapport for sitt utvalg. Årsrapportene publiseres på Kulturdirektoratets nettsider, hvor de kan lastes ned og leses i sin helhet.<sup>6</sup>

## Innkjøpsordningene

Innkjøpsordningene har vært en av bærebjelkene i litteraturpolitikken helt siden den første ordningen ble etablert i 1965. Formålet er å styrke norsk språk og litteratur ved å bidra til at det blir skapt, utgitt, spredt og lest litteratur på norsk av høy kvalitet. Innkjøpene skal samlet sett bidra til stor bredde i norsk litteratur.

Innkjøpsordningene for litteratur disponerte i 2024 over 80 prosent av det samlede budsjettet på litteraturområdet. Kulturrådet har innkjøpsordninger for ny norsk skjønnlitteratur, sakprosa og tegneserier samt litteratur oversatt til norsk. Innkjøp gjennom disse ordningene medfører økte forfatter- og oversetterinntekter, styrking og utvikling av redaksjonelle miljøer og tilgang til en mangfoldig litteratur til leserne gjennom bibliotekene.

To av de åtte innkjøpsordningene for litteratur er automatiske, mens seks er selektive. På de selektive ordningene gjør utvalgene sine prioriteringer innenfor ordningens budsjetttrammer. For de automatiske ordningene vurderes innkjøp opp mot et minstekrav til kvalitet, og hvis den påmeldte boken innfrir kravet, skal den kjøpes inn – uavhengig av budsjett. Automatikken i ordningen innebærer at de påmeldte titlene sendes bibliotekene på utgivelsesdato slik at bibliotekene kan tilby bøkene så raskt som mulig. Kulturrådet utbetaler forlagsandelen og forfatterhonoraret før bøkene er vurdert for innkjøp. Når en tittel er påmeldt en automatisk ordning, er utgiver ansvarlig for videreformidlingen av forfatterhonoraret. Forfatteren beholder sitt honorar uavhengig av innkjøp. I de tilfellene en påmeldt bok ikke kjøpes inn, må hele det forhåndsutbetalte beløpet betales tilbake til Kulturrådet uten at papireksemplarene som er sendt til bibliotekene blir returnert. Påmelding til de automatiske ordningene utgjør dermed en økonomisk risiko for utgiver.

De selektive ordningene for skjønnlitteratur er rettet mot utgivere i etableringsfasen, det vil si utgivere som har publisert egne eller andres skjønnlitterære titler i mindre enn fem år. Etter fem år må søker over på automatisk ordning.

---

<sup>6</sup> Årsrapportene 2024 for innkjøpsordningene: [Rapporter fra 2023 - kulturradet.no](https://www.kulturradet.no/rapporter)

**Tabell 5 Kulturrådets innkjøpsordninger for litteratur**

|                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------|
| Den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne       |
| Den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne         |
| Den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge |
| Den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge   |
| Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for voksne                               |
| Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for barn og unge                         |
| Innkjøpsordningen for oversatt litteratur                                        |
| Innkjøpsordningen for nye norske tegneserier                                     |

Det er utgivere med norsk organisasjonsnummer som kan melde på titler til innkjøpsordningene. Bøkene som kjøpes inn, tilgjengeliggjøres gjennom Kulturrådets distributør Biblioteksentralen til norske bibliotek for utlån i Norge. Gjennom bibliotekene når de innkjøpte bøkene lesere over hele landet. Bibliotekene skal ivareta og gi tilgang til de innkjøpte bøkene i minst fem år, der utgivelsesåret regnes som første år.

Bøker oversatt *til* norsk *fra* samisk eller de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani eller romanes kan meldes på som nyskrevet litteratur til innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur, dersom originalverket ikke er mer enn fem år gammelt på søknadstidspunktet.

**Tabell 6 Påmeldinger og innkjøp på innkjøpsordningene i 2023 og 2024**

|                                                   | 2023                     |                |               |                 | 2024                                  |                |               |                 |
|---------------------------------------------------|--------------------------|----------------|---------------|-----------------|---------------------------------------|----------------|---------------|-----------------|
|                                                   | Antall behandlede titler | Antall innkjøp | Antall avslag | Innkjøpsprosent | Antall behandlede titler <sup>a</sup> | Antall innkjøp | Antall avslag | Innkjøpsprosent |
| <b>Skjønnlitteratur – voksne automatisk</b>       | 291                      | 252            | 39            | 87 %            | 276                                   | 255            | 21            | 92 %            |
| <b>Skjønnlitteratur – voksne selektiv</b>         | 42                       | 10             | 32            | 24 %            | 88                                    | 14             | 71            | 17 %            |
| <b>Skjønnlitteratur – barn og unge automatisk</b> | 102                      | 91             | 11            | 89 %            | 123                                   | 118            | 5             | 96 %            |
| <b>Skjønnlitteratur – barn og unge selektiv</b>   | 32                       | 9              | 23            | 28 %            | 54                                    | 10             | 44            | 19 %            |
| <b>Sakprosa for voksne</b>                        | 366                      | 126            | 240           | 34 %            | 356                                   | 124            | 232           | 35 %            |
| <b>Sakprosa for barn og unge</b>                  | 55                       | 30             | 25            | 55 %            | 51                                    | 26             | 25            | 51 %            |
| <b>Tegneserier</b>                                | 54                       | 23             | 31            | 43 %            | 61                                    | 34             | 27            | 56 %            |
| <b>Oversatt litteratur</b>                        | 243                      | 125            | 118           | 51 %            | 198                                   | 122            | 76            | 62 %            |
| <b>Totalt</b>                                     | 1185                     | 666            | 519           | 56 %            | 1 207                                 | 703            | 501           | 58 %            |

<sup>a</sup> Det gjenstår per 04.06.2025 tre påmeldte titler til behandling i den selektive innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne.

### Tendenser og analyser – innkjøpsordningene samlet

Den samlede påmeldingen til innkjøpsordningene i 2024 var omtrent som i 2023. De fleste ordningene hadde et jevnt eller rimelig jevnt antall påmeldte titler, der det er rimelig å anta at endringene skyldes naturlige variasjoner fra et år til et annet. For enkelte ordninger var imidlertid økningen eller nedgangen vesentlig. Dette gjelder særlig de to selektive skjønnlitterære ordningene og oversattordningen.

Påmeldingen til den selektive innkjøpsordningen for barn og unge gikk opp med 69 prosent fra 2023, mens påmeldingen til den selektive innkjøpsordningen for voksne gikk opp med 110 prosent. Vurderingsutvalgene for de selektive skjønnlitterære ordningene har over noen år pekt på at mange av bøkene som meldes på disse ordningene, enten er selvpubliserte eller utgitt på såkalte *vanity*-forlag, der forfatteren selv betaler for hele eller deler av utgivelsen. I 2024 var en stor del av økningen i påmeldinger til de selektive skjønnlitterære ordningene i denne kategorien. På den selektive ordningen for skjønnlitteratur for voksne sto én utgiver for 42 av de 71 påmeldte prosatitlene. Ingen av disse titlene ble kjøpt inn. Årsrapportene til flere vurderingsutvalg påpeker at bøker fra *vanity*-forlag og selvpubliserte titler ofte holder for lav kvalitet.

Oversattordningen var den innkjøpsordningen som hadde den mest merkbare nedgangen i antall påmeldinger, på 19 prosent fra året før. Vurderingsutvalget kommenterer i sin rapport at det er trange tider i bokbransjen, og at mange oversettere opplever oppdragstørke. Når det gjelder fordeling på sjanger, peker utvalget særlig på at det var svært få påmeldte sakprosa-bøker for barn og unge – bare tre stykker. Utvalget melder samtidig at det var et stort mangfold i de påmeldte bøkene, de er oversatt fra 22 forskjellige språk, men at fraværet av ikke-europeiske språk er påfallende. Det er fortsatt bøker oversatt fra engelsk, samt fra fransk, svensk og tysk, som er sterkest representert.

Innkjøpsordningen for nye norske tegneserier har fortsatt en økning i antall påmeldinger, med 61 behandlede titler mot 54 i 2023, en økning på 13 prosent. Siden 2020 har antall påmeldinger til tegneserieordningen gått opp med 65 prosent. Det var også en økning i antall forlag som søkte på ordningen i 2024. Antall påmeldte og innkjøpte titler for målgruppene voksne og barn og unge var langt jevnere enn de foregående årene – tidligere har tendensen vært en klar overvekt av tegneserier for barn og unge.

På den automatiske innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for barn og unge gikk påmeldingen opp med 20 prosent og var på nivå med toppåret 2021. Her gikk også innkjøpsprosenten noe opp.

På innkjøpsordningen for sakprosa for voksne var påmeldingstallet relativt stabilt. Det var en liten nedgang i forlag som bare meldte på én tittel, 53 i 2024 mot 60 i 2023 og 77 i 2022. Av de titlene innenfor denne kategorien som ble påmeldt i 2024, ble bare ni innkjøpt, noe som er jevnt med året før. Utvalget bemerker at mange forlag med bare én påmeldt tittel, ser ut til å være forlag som enten er drevet av enkeltpersoner («eget forlag») eller forlag som i liten grad befatter seg med sakprosa til vanlig.

Nedgangen i påmeldte titler på innkjøpsordningen for sakprosa for barn og unge var på 7 prosent fra året før, men på nivå med 2020. Her er antall påmeldte titler såpass lite at det er vanskelig å lese noen klar tendens ut av tallene for de siste fem årene. Vurderingsutvalget rapporterer at det er stor variasjon i det visuelle uttrykket i bøkene som meldes på ordningen, og at flere av bøkene preges av et variert samspill mellom tekst og bilder.

Generelt for alle ordninger gjelder det at antall påmeldte titler på nynorsk ofte ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet for nynorskbrukere. Dette gjelder blant annet for innkjøpsordningen for oversatt litteratur, der bare 12 av de påmeldte titlene er oversatt til nynorsk, en nynorskandel på 6 prosent. På innkjøpsordningen for sakprosa for barn og unge var bare fire av de påmeldte bøkene skrevet på nynorsk. Samme tendens med lav påmelding av nynorsktitler gjelder for et flertall av ordningene. Dette påpekes jevnlig av vurderingsutvalgene, som etterlyser flere titler skrevet på og oversatt til nynorsk.

Det er god utvikling av nye forfattere og serieskapere på de ulike ordningene. Blant annet var 16 prosent av de innkjøpte prosatitlene på den automatiske innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne skrevet av debutanter.

Innkjøpsordningene for litteratur for barn og unge retter seg mot en bred målgruppe, fra de aller minste barna til de som er i starten av voksenlivet. Vurderingsutvalgene for litteratur for barn og unge, inkludert utvalgene for tegneserier og oversatt litteratur, registrerer at det meldes på svært få bøker for ungdom, og at det også gis ut få bøker for barnehagebarn og for de yngste på barnetrinnet. Bildebøkene for disse aldersgruppene er et unntak.

Særlig to vurderingsutvalg tar i sine rapporter opp problemstillinger knyttet til kunstig intelligens (KI). Vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge påpeker at det i 2024 var meldt på flere bøker med KI-skapte illustrasjoner. Utvalget har hittil bare sett dårlige og forflatende løsninger på dette området, men er likevel opptatt av at KI er en konkurrent til kunstneriske yrker som skal fremmes gjennom Kulturrådets virksomhet. Vurderingsutvalget for sakprosa for voksne har gjennom året reflektert over utsikten til å måtte vurdere bøker skrevet ved hjelp av KI. Det kan for eksempel være snakk om forfattere som stoler på KI til hjelp med å skrive boka, og som dermed kanskje tar mindre hensyn til alminnelige kvalitetskriterier, som etterrettelighet i bruk av kilder, godt språk, en litterær stemme og så videre.

Etterrettelighet ved bruk av kilder og faglig forankring har over flere år også blitt diskutert i vurderingsutvalget for sakprosa for barn og unge. God og etterrettelig bruk av kilder blir ifølge utvalget viktigere fremover, når kunstig intelligens og store språkmodeller som ChatGPT blir en del av hverdagen. I årsrapporten for 2024 sier utvalget at «blant bøkene som er blitt lest i 2024, savner vi i mange sammenhenger en oversikt over kilder, og/eller informasjon om forlaget har brukt fagkonsulenter som kvalitetssikrer informasjonen som blir formidlet til leseren. En oversikt over kilder og bruk av konsulenter sikrer både troverdighet og kvalitet.»<sup>7</sup>

## Skolebibliotekordningen

*Kulturrådets skolebibliotekordning – innkjøp og distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek* har som formål å gi barn og unge tilgang til et variert og aktuelt utvalg av nye norske bøker gjennom skolebiblioteket. Ordningen sørger for at kulturfondbøker som har barn og unge som målgruppe, blir kjøpt inn og distribuert til skolebibliotek i grunnskolen.

Ordningen er permanent fra og med 1. januar 2024. Den erstatter forsøksordningen for distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek, en treårig forsøksordning (2020–2022) som ble forlenget med ett år ut 2023.

---

<sup>7</sup> Kulturrådet. (2025). *Rapport fra vurderingsutvalget for ny norsk sakprosa for barn og unge 2024*. <https://www.kulturdirektoratet.no/documents/10157/503bae43-2bc8-4825-8c3d-b480cce3ef51>

For å kunne søke på ordningen må det være et bibliotek på skolens område og et budsjett som sikrer en personalressurs knyttet til skolebiblioteket. Skolen skal også ha en plan for formidling av bøkene som inngår i ordningen. Ordningen skal være en styrking av det tilbudet som allerede finnes på skolen.

Skolene som deltar på ordningen, mottar bøker for målgruppen barn og unge. Titlene som distribueres gjennom skolebibliotekordningen er påmeldt den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge eller innkjøpt på den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge, innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa for barn og unge og innkjøpsordningen for nye norske tegneserier. Barneskoler mottar bøker som er beregnet på 1.–10. trinn, mens ungdomsskoler mottar bøker for 5.–10. trinn.

Antallet titler som kjøpes inn og distribueres til skolebibliotekene per år, avhenger av hvor mange titler som meldes på og kjøpes inn over innkjøpsordningene.

**Tabell 7 Søknader og tildelinger til skolebibliotek**

|                             | <b>Forsøksordning (2020–2023)</b> | <b>Permanent ordning, første periode 2024–2026</b> |
|-----------------------------|-----------------------------------|----------------------------------------------------|
| Antall søknader             | 509                               | 661                                                |
| Antall tildelinger          | 200                               | 380                                                |
| Tildelingsprosent, søknader | 39 %                              | 57 %                                               |

**Tabell 8 Geografisk fordeling av skoler som mottar kulturfondbøker i perioden 2024–2026**

| <b>Fylke</b>         | <b>1.-7. trinn</b> | <b>8.-10. trinn</b> | <b>1.-10. trinn</b> | <b>Totalt</b> |
|----------------------|--------------------|---------------------|---------------------|---------------|
| Agder                | 25                 | 6                   | 5                   | 36            |
| Innlandet            | 25                 | 7                   | 3                   | 35            |
| Møre og Romsdal      | 9                  | 2                   | 7                   | 18            |
| Nordland             | 6                  | 1                   | 2                   | 9             |
| Oslo                 | 24                 | 7                   | 14                  | 45            |
| Rogaland             | 23                 | 7                   | 1                   | 31            |
| Svalbard             |                    |                     | 1                   | 1             |
| Troms og Finnmark    | 12                 | 1                   | 8                   | 21            |
| Trøndelag            | 22                 | 2                   | 10                  | 34            |
| Utlandet             | 1                  |                     |                     | 1             |
| Viken                | 55                 | 16                  | 6                   | 77            |
| Vestfold og Telemark | 18                 | 6                   | 5                   | 29            |
| Vestland             | 30                 | 5                   | 8                   | 43            |

|               |            |           |           |            |
|---------------|------------|-----------|-----------|------------|
| <b>Totalt</b> | <b>250</b> | <b>60</b> | <b>70</b> | <b>380</b> |
|---------------|------------|-----------|-----------|------------|

Forsøksordningens budsjett på 5,5 millioner kroner ble videreført til den nye, permanente ordningen. Med økningen på fem millioner kroner i statsbudsjettet for 2024, økte rammene for skolebibliotekordningen til 10,5 millioner kroner.

I 2024 ble det innkjøpt og distribuert til sammen 178 titler til skolebibliotekene. Ungdomsskolene mottok 95 av disse titlene.

### Samlet vurdering av søknadene

Til søknadsfristen i september 2023 for oppstart i 2024 var det 661 skoler som søkte, en økning på 30 prosent fra utlysningen av forsøksordningen i 2019. Søknadene ble behandlet fylkesvis, basert på fylkesinndelingen per 2023, men det ble tatt hensyn til den nye fylkesinndelingen fra 2024.

380 skoler ble innlemmet i ordningen. Deltakelsen gjelder for en periode på tre år, før ny utlysning gjennomføres, slik at skolene i innværende periode vil være med til og med 2026.

Ved vurderingen av søknadene ble det lagt vekt på kvalitet og systematikk i organiseringen av skolebibliotekene, og på kvalitet i planene for litteraturformidlingen. Geografisk spredning, tilgang til folkebibliotek, variasjon i størrelsen på skolebibliotekene og sosioøkonomiske forhold ble også tatt med i vurderingen.

### Tilpasning og utvikling

Bevilgningen til skolebibliotekordningen øker med 13,1 millioner kroner i 2025 som en følge av regjeringens leselyststrategi. Dette gjør det mulig å inkludere flere skoler i ordningen. Kulturrådet vedtok derfor i oktober 2024 å lyse ut muligheten for deltakelse i ordningen for nye skoler for de to siste årene av perioden 2024–2026. Samtidig ble det vedtatt at også titler for barn og unge innkjøpt på innkjøpsordningen for oversatt litteratur, skal inkluderes. Dette innebærer at hele bredden av Kulturrådets innkjøpte titler for barn og unge vil distribueres til skolebibliotekene fra og med 2025. Som følge av vedtaket ble ordningens retningslinjer justert i november 2024.

De økte rammene for flere av Kulturrådets innkjøpsordninger gjennom oppfølgingen av leselyststrategien, bidrar også til at det vil kunne kjøpes inn flere titler for barn og unge i 2025 enn i 2024.

### Litteraturprosjekt

Tilskuddsordningen for litteraturprosjekt skal bidra til at det kan initieres og utvikles prosjekter som øker bredden og kvaliteten på norsk litteratur. Ordningen skal tilrettelegge for et mangfold av stemmer i den litterære offentligheten og bidra til at det oversettes bøker fra ulike språk og geografiske områder til bokmål og nynorsk. Ordningen skal legge til rette for at litteratur skrevet på samisk og på de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes oversettes til en av de to målformene, og for at det utvikles nye litterære prosjekter på de nasjonale minoritetsspråkene. Utgivere som gir ut bøker på norsk, samisk eller nasjonale minoritetsspråk, samt organisasjoner og arrangører kan søke. Ordningen har to søknadsfrister i året.

**Tabell 9 Søknader og tildelinger, tilskuddsordningen for litteraturprosjekt 2024**

|                                   | 2020       | 2021       | 2022       | 2023       | 2024       |
|-----------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Antall søknader                   | 31         | 34         | 22         | 33         | 34         |
| Antall tildelinger                | 15         | 20         | 16         | 21         | 22         |
| Tildelingsprosent, søknader       | 48 %       | 59 %       | 73 %       | 64 %       | 65 %       |
| Samlet søknadssum <sup>1</sup>    | 13 362 059 | 11 404 400 | 10 170 931 | 15 489 850 | 14 365 469 |
| Samlet tildelingssum <sup>1</sup> | 3 380 900  | 4 655 000  | 5 813 000  | 5 782 000  | 5 719 000  |
| Tildelingsprosent, søknadssum     | 25 %       | 41 %       | 57 %       | 37 %       | 40 %       |

1. Inkluderer søknadssum og tilsagn for kommende år.

Tilskuddsordningen for litteraturprosjekt har fått tilført øremerkede midler for oversettelse av samisk litteratur, for oversettelse av litteratur skrevet på et av de nasjonale minoritetsspråkene og for satsing på nasjonale minoritetsspråk og litteratur fra minoritetsspråklige forfattere i Norge.

**Tabell 10 Søknadenes fordeling på avsetninger, tilskuddsordningen for litteraturprosjekt 2024**

| Avsetning                                                                  | Antall søknader | Antall tildelinger | Tildelingsprosent antall | Andel av samlet antall søknader | Beløp søknader    | Beløp tildelinger | Tildelingsprosent beløp |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------------|--------------------------|---------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------------|
| Ordinær avsetning                                                          | 27              | 17                 | 63 %                     | 79 %                            | 12 695 569        | 5 008 000         | 35 %                    |
| Nasjonale minoritetsspråk og litteratur fra minoritetsspråklige forfattere | 4 <sup>1</sup>  | 2 <sup>1</sup>     | 50 %                     | 12 %                            | 1 045 400         | 261 000           | 25 %                    |
| Oversettelse og formidling av samisk litteratur                            | 3               | 3                  | 100 %                    | 9 %                             | 624 500           | 450 000           | 72 %                    |
| Oversettelse fra nasjonale minoritetsspråk                                 | 0               | 0                  |                          |                                 | 0                 | 0                 |                         |
| <b>Sum</b>                                                                 | <b>34</b>       | <b>22</b>          | <b>65 %</b>              | <b>100 %</b>                    | <b>14 365 469</b> | <b>5 719 000</b>  | <b>40 %</b>             |

<sup>1</sup> En søknad fikk kr 149 000 fra ordinær avsetning, mens resten av tilskuddet, kr 76 000, ble gitt fra avsetningen for nasjonale minoritetsspråk og minoritetsspråklige forfattere.

## Tendenser og analyser

Det kom inn 34 søknader i 2024. Søknadstallene har holdt seg på det samme nivået de siste årene, med små variasjoner fra år til år.

Ordningen har åtte spesifiserte søknadskategorier. Som i tidligere år, var det i 2024 en overvekt av søknader i kategorien for større utviklingsprosjekt der flere planlagte bokutgivelser inngår i en sammenheng. Om lag to tredjedeler av alle søknadene til ordningen i 2024 var innenfor denne søknadskategorien, hvorav 14 fikk tilskudd. Det ble gitt støtte til et prosjekt der tekstkritiske utgaver av norske klassikere utgis i en e-bokportal. De resterende tilskuddene innenfor denne kategorien ble alle gitt til prosjekter der forlag skal oversette flere verk til norsk. Det ble gitt støtte til utgivelser

innen både sakprosa, prosa og lyrikk. Ved vurdering av søknader om større oversettelsesprosjekter, blir nynorsk-prosjekter prioritert, og to slike prosjekter ble støttet. Faglig utvalg for litteratur legger også vekt på om de utvalgte titlene representerer språk og/eller geografiske områder som det normalt oversettes lite fra. I tillegg til oversettelser fra engelsk, svensk, dansk, spansk, tysk og fransk, ble det gitt støtte til oversettelser fra nederlandsk, færøysk, bengali, russisk, arabisk, myanmarske språk, ungarsk, rumensk, bulgarsk, tsjekkisk og belarusisk. Ett av prosjektene som ble støttet, var en serie med gjendiktninger av poesi fra det globale sør.

Fagutvalget innvilget i 2024 to søknader om støtte til tilrettelagt litteratur med enkelt innhold. Støtten ble gitt i form av innkjøp og distribusjon til folkebibliotekene. Det ene bokprosjektet var en barnebok med tegn fra norsk tegnspråk. Det andre prosjektet var en bok med grafiske symboler (ASK-symboler: alternativ og supplerende kommunikasjon) for yngre barn som mangler talespråk.

Fagutvalget understreker at den oversatte litteraturen er viktig for å sikre et mangfoldig litteraturtilbud for norskspråklige lesere. Samtidig er satsing på minoritetsspråk avgjørende for å sikre at alle har lik mulighet til å uttrykke seg på sine egne vilkår. Det ble i 2024 gitt støtte til en kvenskspråklig sakprosaavgivelse og til et prosjekt der utgivelser skal skrives fram parallelt på to språk.

Tre oversettelser til norsk fra nordsamisk ble støttet. Det var én bok for voksne, én for barn i barnehagealder og én for barn i barneskolealder. Med dette fortsetter Kulturrådet å bidra til at litteratur skrevet på samisk, blir mer synlig og kan formidles til hele befolkningen.

### Samlet vurdering av søknadene

Fagutvalgets vurdering var at søknadene om tilskudd til å oversette en serie med verk til norsk, holdt et jevnt høyt nivå. Dette gjorde at utvalget måtte gjøre krevende prioriteringer. Flere gode og støtteverdige prosjekter ble avslått, og tildelingsbeløpene på de søknadene som ble innvilget, var lavere enn det som har vært vanlig på ordningen tidligere år.

Tilskuddsordningen for litteraturprosjekt er en kompleks ordning som skal bidra til mange formål. Fagutvalget ser at antall søknader om prosjekter som skal bidra til et større mangfold av stemmer i den litterære offentligheten, har økt både i kvalitet og mengde. Egne midler øremerket dette formålet ble bevilget av Kulturrådet til ordningen i 2020. I 2024 ble disse midlene brukt opp, men satsningen fortsetter innenfor den ordinære avsetningen.

### Tilpasning og utvikling

Justerte retningslinjer med oversettelse av litteratur fra nasjonale minoritetsspråk (kvensk, romani og romanes) til norsk som en egen søknadskategori, var gjeldende fra første runde 2024. Det kom ingen søknader i denne kategorien første år.

## Litteraturproduksjon

Tilskuddsordningen for litteraturproduksjon skal bidra til at litteratur på norsk blir gitt ut, har høy kvalitet og gir en større bredde i norsk litteratur og offentlighet. Ordningen omfatter kategoriene bildebøker, sakprosa for barn og unge og tegneserier. Ordningen har to søknadsfrister i året.

**Tabell 11 Søknader og tildelinger, tilskuddsordningen for litteraturproduksjon 2024**

|                               | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|-------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Antall søknader               | 157         | 132         | 133         | 138         | 148         |
| Antall tildelinger            | 103         | 100         | 87          | 99          | 105         |
| Tildelingsprosent, søknader   | 66 %        | 76 %        | 65 %        | 72 %        | 71 %        |
| Samlet søknadssum             | 15 649 800  | 12 097 050  | 14 540 100  | 15 780 715  | 15 370 174  |
| Tildelt sum årets søknader    | 6 610 000   | 6 210 000   | 5 908 000   | 6 029 000   | 6 494 000   |
| Tildelingsprosent, søknadssum | 42 %        | 51 %        | 41 %        | 38 %        | 42 %        |

**Tabell 12 Fordeling på søknadskategori, tilskuddsordningen for litteraturproduksjon 2024**

|                       | <b>Ant. søkn.</b> | <b>Ant. tild.</b> | <b>Andel av ant. søkn.</b> | <b>Andel av ant. tild.</b> | <b>Beløp søkn.</b> | <b>Beløp tild.</b> | <b>Andel av totalt søkn.bel.</b> | <b>Andel av totalt tild.bel.</b> |
|-----------------------|-------------------|-------------------|----------------------------|----------------------------|--------------------|--------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| Bildebøker            | 53                | 36                | 36 %                       | 34 %                       | 4 830 731          | 1 946 000          | 31 %                             | 30 %                             |
| Sakprosa barn og unge | 29                | 20                | 20 %                       | 19 %                       | 2 732 738          | 1 442 000          | 18 %                             | 22 %                             |
| Tegneserier           | 66                | 49                | 44 %                       | 47 %                       | 7 806 705          | 3 106 000          | 51 %                             | 48 %                             |
| Sum                   | 148               | 105               | 100 %                      | 100 %                      | 15 370 174         | 6 494 000          | 100 %                            | 100 %                            |

**Tabell 13 Bildebøker i tilskuddsordningen for litteraturproduksjon 2020–2024**

|                               | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|-------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Antall søknader               | 54          | 48          | 32          | 49          | 53          |
| Antall tildelinger            | 33          | 31          | 27          | 33          | 36          |
| Tildelingsprosent, søknader   | 61 %        | 65 %        | 84 %        | 67 %        | 68 %        |
| Samlet søknadssum             | 4 880 700   | 3 870 000   | 3 092 500   | 5 052 065   | 4 830 731   |
| Tildelt sum årets søknader    | 2 050 000   | 1 850 000   | 1 790 000   | 1 946 000   | 1 946 000   |
| Tildelingsprosent, søknadssum | 42 %        | 48 %        | 58 %        | 39 %        | 40 %        |

**Tabell 14 Sakprosa for barn og unge i tilskuddsordningen for litteraturproduksjon 2020–2024**

|                               | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|-------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Antall søknader               | 37          | 34          | 37          | 27          | 29          |
| Antall tildelinger            | 23          | 24          | 20          | 22          | 20          |
| Tildelingsprosent, søknader   | 62 %        | 71 %        | 54 %        | 81 %        | 69 %        |
| Samlet søknadssum             | 3 670 000   | 3 054 000   | 3 235 000   | 2 439 800   | 2 732 738   |
| Tildelt sum årets søknader    | 1 490 000   | 1 380 000   | 1 293 000   | 1 277 000   | 1 442 000   |
| Tildelingsprosent, søknadssum | 41 %        | 45 %        | 40 %        | 52 %        | 53 %        |

**Tabell 15 Tegneserier i tilskuddsordningen for litteraturproduksjon 2020–2024**

|                               | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> | <b>2023</b> | <b>2024</b> |
|-------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Antall søknader               | 66          | 50          | 64          | 62          | 66          |
| Antall tildelinger            | 47          | 45          | 40          | 44          | 49          |
| Tildelingsprosent, søknader   | 71 %        | 90 %        | 63 %        | 71 %        | 74 %        |
| Samlet søknadssum             | 7 099 100   | 5 173 050   | 8 212 600   | 8 288 850   | 7 806 705   |
| Tildelt sum årets søknader    | 3 070 000   | 2 980 000   | 2 825 000   | 2 806 000   | 3 106 000   |
| Tildelingsprosent, søknadssum | 43 %        | 58 %        | 34 %        | 34 %        | 40 %        |

## Tendenser og analyser

Det var en liten økning i antall søknader til ordningen fra 2023 til 2024 innenfor alle kategorier.

Den økte satsningen på tegneserier i statsbudsjettet fra 2023 til 2024 ga en betydelig økning i avsetningen til innkjøpsordningen for tegneserier, men produksjonstilskuddsordningen ble også tilført 300 000 kroner ekstra. Det er grunn til å tro at de ekstra midlene bidro til at tegneseriene fikk den høyeste tildelingsprosenten i 2024 og at den økte noe fra 2023. Når det gjelder sakprosa for barn og unge, er det totale antall søknader lavt. Det er derfor ikke dramatisk at tildelingsprosenten gikk ned fra 81 prosent i 2023 til 69 prosent i 2024.

Forlagene har ulik praksis for hvor store tilskudd de søker, og man skal være forsiktig med å tillegge søknadsbeløpene stor vekt. Det er imidlertid verdt å merke seg at tegneseriekategorien også har en viss økning i tildelingsprosenten basert på søknadsbeløp fra 2023 til 2024. Tilskuddene ligger nå på 40 prosent av samlet søknadssum, det vil si på samme nivå som for bildebøkene. Tilskuddene til sakprosa for barn og unge utgjør 53 prosent av samlet søknadssum, omtrent det samme som året før.

### **Målgrupper**

Barn og unge er målgruppe for det meste av det som får tilskudd under denne ordningen. Det er imidlertid noen forskjeller mellom kategoriene.

De fleste bildebøkene har barn som målgruppe, og den største andelen er for barn i barnehagealder. Det ble gitt tilskudd til én voksenutgivelse, én for ungdom og én for ungdom og voksne. I tillegg ble de gitt tilskudd til fire bildebøker som retter seg mot alle aldersgrupper.

I kategorien sakprosa for barn og unge er bøker for barn i barneskolealder klart dominerende, men det var også to bøker beregnet på barnehagebarn blant årets søknader. Begge bøkene fikk produksjonstilskudd. Det var fire søknader om tilskudd til bøker for ungdom, hvorav to også rettet seg mot barn. Tre fikk tilskudd.

Det er ofte en mer glidende overgang mellom utgivelser for barn, ungdom og voksne når det gjelder tegneserier. I 2024 var det sju søknader om produksjonstilskudd til tegneserier som kun hadde voksne som målgruppe. Det var ingen søknader om tilskudd til tegneserier med barn i barnehagealder som primær målgruppe.

### **Geografisk fordeling**

De aller fleste søknadene til produksjonstilskuddsordningen kommer fra utgivere som er lokalisert i Oslo. Den geografiske fordelingen følger lokaliseringen til norske forlag. Ifølge retningslinjene for ordningen er geografisk fordeling *ett* av forholdene som vektlegges i den samlede prioriteringen når søknadene vurderes. Det ble gitt både avslag og bevilgninger til utgivere utenfor Oslo, men utvalgene skulle gjerne sett sterkere søknader fra utgivere fra et bredere geografisk område. Imidlertid kan det se ut til at enkelte av bokprosjektene fra utgivere utenfor Oslo, lider under manglende redaksjonelle ressurser.

### **Nynorsk**

Av totalt 148 søknader var det kun 14 som gjaldt utgivelser på nynorsk. 10 av disse fikk tilskudd.

### **Bildebøker**

Blant søknadene til bildebokkategorien var det i 2024 mange visuelt sterke fortellinger med stor spredning når det gjelder illustrasjonsteknikk, med både analoge teknikker, digitale teknikker og blandingsteknikker representert. Flere av søknadene hadde vedlagt vurderingsmateriale som vitner om et høyt ambisjonsnivå. Kvaliteten var jevnt over vært meget god. Noen av de digitale illustrasjonene kan riktignok være ganske generiske, men det er en utvikling mot en mer personlig stil innenfor denne kategorien også. To av årets bokprosjekter hadde KI-genererte illustrasjoner i det vedlagte materialet.

Eksistensielle og alvorlige temaer er fremtredende i flere av bokprosjektene som det ble søkt støtte til i 2024, men mer hverdagslige temaer er også representert. Andre prosjekter kan ha en mer forundrende og introvert tematikk. En annen trend er gjendikting av gamle klassikere. Både folkeeventyr og Ibsen-stykker har vært forelegg.

Søknadsbehandlingen har gitt flere interessante diskusjoner i vurderingsutvalget. Det har blant annet handlet om bildebokskapernes utforsking av mediet. Hvorvidt enkelte barnebøker faktisk egner seg for målgruppen var også et tema, som ble utløst under behandlingen av ett av rundens sterkeste bokprosjekter. Problematikken rundt formidling av eldre tankegods ved nyutgivelser basert på gamle historier er et annet forhold som har blitt berørt.

### **Sakprosa for barn og unge**

Kvaliteten på sakprosa for barn og unge har steget jevnt de siste årene, noe som var en del av formålet med at kategorien skulle omfattes av produksjonstilskuddsordningen. Til tross for noen gode enkeltprosjekter, opplevdes imidlertid første søknadsrunde i 2024 som en svak runde. Språket i flere av de omsøkte prosjektene ble vurdert som flatt og illustrasjonene som enkle og glatte, en del fremsto som hastverksarbeid. Fagutvalget registrerte også en trend der forlagene ber kjendiser om å

skrive bøker. I andre søknadsrunde var kvaliteten oppe igjen på det nivået som har vært vanlig på ordningen de siste årene, og den økonomiske rammen var tilstrekkelig til at fagutvalget kunne tildele tilskudd til de prosjektene de fant støtteverdige.

Det er en stor tematisk spennvidde i bokprosjektene som har fått innvilget tilskudd. Natur og dyr går igjen, det samme gjør true crime og uløste mysterier, følelser og ungdomskroppen, barn og unges hverdag og fritid, og flere bøker tar for seg ulike samfunnsorienterte temaer, som unge mennesker på flukt. Andre bøker handler om å stille spørsmål, tenke, lure og finne ut av ting, språk eller morsomme og sprø ting du kan gjøre før du blir voksen. Fagutvalget støttet også to bøker som formidler historie.

### **Tegneserier**

Hele vurderingsutvalget for tegneserier var nyoppnevnt i 2024. Det nye utvalget kunne konstatere at det var stor avstand mellom de sterkeste og de svakeste bokprosjektene i årets søknadsbunke.

Nordic Manga-bølgen fortsetter, noe medlemmene i vurderingsutvalget ikke er udelte positive til. Det sjuende bindet i Nordlys-serien fikk tilskudd i første runde, for dette er en serie som fortsatt holder et høyt nivå. Det er imidlertid en trend at flere lager arbeider som minner om denne, og det kan være vanskelig å skille mellom de ulike tegnerne. Det finnes tegneserier som utmerker seg innenfor gruppen, men vurderingsutvalget etterlyser personlige historier som utfordrer. Barn og unge trenger gode historier som de kan kjenne seg igjen i – når det gjelder både språk og følelser.

Det var imidlertid også bokprosjekter med troverdige skildringer av hverdagslivet som utmerket seg. Utvalget ser positivt på denne type tidsrealistiske og virkelighetstro utgivelser. Det ble etterlyst flere slike bøker med et gutteperspektiv. Året bød også på fortellinger om familierelasjoner med ulike grader av utfordringer, og noen som skåret høyt på humor.

Det var relativt sett en større bredde blant voksentegneseriene enn blant dem med barn som målgruppe, og flere voksentegneserier vakte begeistring i utvalget.

### **Tilpasning og utvikling**

Tilskuddsordningen for litteraturproduksjon ble gjennomgått i 2023–2024, og fikk vedtatt justerte retningslinjer på Kulturrådets møte i desember 2024. Hverken organisasjoner eller utvalg kom med forslag til gjennomgripende endringer i ordningen. Det er stor enighet om at ordningen er viktig for produksjon av de bøkene som er omfattet. Tilskuddenes betydning for illustratørøkonomien blir særlig fremhevet.

De nye retningslinjene blir tatt i bruk fra og med første søknadsrunde i 2025.

### **Litteraturformidling**

Tilskuddsordningen for litteraturformidling skal bidra til at en stor bredde av litteratur – primært på norsk, samisk og de nasjonale minoritetsspråkene – blir profesjonelt formidlet til et bredt og allment publikum. Ordningen skal bidra til et mangfold av medvirkende på litteraturscenene i Norge, og den skal stimulere til nyskaping og nye former for programmering og formidling.

Ordningen hadde tre søknadsfrister i 2024. Det kan søkes om tilskudd i søknadskategoriene litteraturfestival, litteraturarrangement, annen type litteraturformidling og formidlingsvirksomhet.

**Tabell 16 Søknader og tildelinger, litteraturformidling 2020–2024**

| Søknader og tildelinger                  | 2020       | 2021       | 2022       | 2023       | 2024       |
|------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Antall søknader                          | 154        | 159        | 149        | 168        | 153        |
| Antall tildelinger                       | 89         | 112        | 109        | 102        | 102        |
| Tildelingsprosent, søknader              | 58 %       | 72 %       | 73 %       | 61 %       | 67 %       |
| Samlet søknadssum                        | 38 588 261 | 46 234 421 | 50 193 654 | 52 927 127 | 44 537 976 |
| Tildelt sum, årets søknader <sup>1</sup> | 13 642 000 | 19 738 000 | 18 270 000 | 18 807 000 | 18 750 000 |
| Tildelingsprosent, søknadssum            | 35 %       | 43 %       | 36 %       | 36 %       | 42 %       |

<sup>1</sup> Inkluderer tilsagn for kommende år.

**Tabell 17 Fordeling på søknadskategori, litteraturformidling 2024**

|                                      | Antall søknader | Andel av søknader totalt <sup>1</sup> | Antall tildelinger | Andel av tildelinger totalt | Tildelingsprosent, antall | Beløp, søknader <sup>2</sup> | Beløp, tildelt | Tildelingsprosent, beløp |
|--------------------------------------|-----------------|---------------------------------------|--------------------|-----------------------------|---------------------------|------------------------------|----------------|--------------------------|
| Litteraturfestival                   | 54              | 35 %                                  | 53                 | 52 %                        | 98 %                      | 24 634 633                   | 13 830 000     | 56 %                     |
| Litteraturarrangement                | 66              | 43 %                                  | 40                 | 39 %                        | 61 %                      | 10 494 048                   | 2 900 000      | 28 %                     |
| Andre typer formidling av litteratur | 31              | 20 %                                  | 7                  | 7 %                         | 23 %                      | 7 539 295                    | 845 000        | 11 %                     |
| Formidlingsvirksomhet                | 2               | 1 %                                   | 2                  | 2 %                         | 100 %                     | 1 550 000                    | 1 175 000      | 76 %                     |
| Totalt                               | 153             | 100 %                                 | 102                | 100 %                       | 67 %                      | 44 537 976                   | 18 750 000     | 42 %                     |

<sup>1</sup> Prosent-tallene er avrundede og blir her i sum ikke 100 prosent.

<sup>2</sup> Tallene er basert på referater fra utvalgenes søknadsbehandling og kan avvike fra tallene i Kulturrådets årsrapport.

## Tendenser og analyser

De fleste litteraturfestivalene og -arrangørene i Kulturrådets portefølje er tilbake igjen til normal drift etter koronapandemien, både med tanke på aktivitetsnivå og besøkstall. I 2024 regnet søkerne med å ha normale publikumstall på de fysiske arenaene, og planla i mindre grad digital formidling av sine arrangementer. Mange søkere har likevel en presset økonomi på grunn av økte kostnader til reise og opphold for de faglig og kunstnerisk medvirkende, og reduserte eller manglende kommunale bidrag som følge av svakere kommuneøkonomi. Dette fører til at noen av festivalene og arrangørene tar mindre risiko i programmeringen.

54 av søknadene gjaldt litteraturfestivaler, og alle, så nær som én, fikk innvilget tilskudd. 66 søknader dreide seg om enkeltarrangement og arrangementsrekker, og av disse fikk 40 innvilget støtte. Søknadskategorien annen type litteraturformidling favner enkeltstående tiltak eller prosjekter som formidler litteratur, men som ikke faller inn under de to nevnte søknadskategoriene. Denne kategorien er særlig egnet til å fange opp nye søkere og utradisjonelle formidlingstiltak. 31 slike søknader var til behandling, hvorav syv fikk tilskudd. To søkte i kategorien formidlingsvirksomhet, og begge fikk tilskudd.

31 av søknadene var fra nye søkere til formidlingsordningen, som i sum søkte om vel 5,1 millioner kroner. Én av disse søknadene gjaldt en litteraturfestival, mens resten av søknadene var fordelt på kategoriene litteraturarrangement og annen type litteraturformidling. Åtte av førstegangssøkerne

fikk innvilget tilskudd, på til sammen 370 000 kroner. De fikk altså innvilget kun 7 prosent av det som de samlet sett hadde søkt om. Budsjetttrammen ga med andre ord lite rom for nye tiltak. Det er krevende for fagutvalget å finne en god balanse mellom behovet for å gi forutsigbarhet for søkere som har fått tilskudd over tid, og ønsket om å støtte nye tiltak.

Det var god geografisk spredning på søknadene og bevilgningene, men de fylkene som har store litteraturfestivaler, fikk hovedtyngden av tilskuddsmidlene.

### ***Mangfold og ytringsrom***

Til tross for at mange av årets søkere opplever økonomisk usikkerhet, planla de samlet sett å ha med faglig og kunstnerisk medvirkende fra alle landets fylker, hele Sápmi og over førti land på fem kontinenter, noe som er nært nivået fra før koronapandemien brøt ut i 2020. Søkerne programmerte med en stor bredde av litteratur og temaer. Mange søkere er opptatt av mangfold, minoriteter og inkludering i sin programmering.

Det programmeres generelt med et større mangfold på norske litteraturscener, og for en større bredde av befolkningen, enn for noen år tilbake. Særlig store litteraturfestivaler er gode til å sørge for mangfold i sin programmering, og de bidrar til å skape et større ytringsrom. Norsk Litteraturfestival, som er Nordens største litteraturfestival og den største tilskuddsmottakeren på formidlingsordningen, gir for eksempel økt oppmerksomhet til ytringsfrihet gjennom sitt samarbeid med World Expression Forum. Bergen internasjonale litteraturfestival har alltid med programposter om ytringsfrihet og demokrati i sitt festivalprogram. Også andre tilskuddsmottakere legger ekstra vekt på at deres formidlingsvirksomhet vil bidra til et større ytringsrom, blant dem Bjørnsonfestivalen som har som formål å være en arena for frie ytringer. Kapittel, Stavanger internasjonale festival for ytringsfrihet, har gjennom mange år vært landets fremste ytringsfrihetsfestival og utmerker seg i denne sammenhengen, og Ytringsfrihetsbyen Stavanger er et nytt prosjekt, som vil samarbeide med Kapittel.

Noen av de søknadene som fikk tilslag i 2024, involverer fribyforfattere, slik som Norsk Oversetterforenings prosjekt Tekst i flukt. Et pilotprosjekt med formidling av poesi retter seg spesielt til LHBTQ+-miljøet. Et annet vil tilpasse litteraturformidlingen til barn, ungdom og unge voksne med kognitive vansker eller andre utfordringer. Andre tilskuddsmottakerne vil tilby tilrettelagte arrangementer i arbeids- og inkluderingsbedrifter, i voksenopplæringen, for fremmedspråklige, for rusmisbrukere på behandlingssentre, eller de vil tilrettelegge for forfatterbesøk i fengsel.

Litteraturfestivaler og -arrangører planlegger i større grad enn før for publikum med ulike funksjonsvariasjoner. Det er imidlertid ingen søkere som nevner at det planlegges å ha med forfattere eller andre kunstnerisk og faglig medvirkende med funksjonsvariasjoner av en slik grad at det kan være aktuelt med tilrettelegging.

### ***Barn og unge***

Et stort antall søkere har tatt innover seg at barn og unge leser mindre, og det gjøres en rekke tiltak for å skape engasjement i disse målgruppene. Nærmere to tredeler av de omsøkte tiltakene er helt eller delvis rettet mot barn og unge. De fleste av de støttede festivalene som henvender seg til et bredere sammensatt publikum, har egne programposter eller hele programmoduler for disse segmentene. Det ble i 2024 også gitt tilskudd til tiltak som er rettet mot å øke kompetansen til formidlere, og mot å styrke litteraturinteressen og lesekulturen blant barn og unge.

### ***Nynorsk, samiske språk og nasjonale minoritetsspråk***

Svært mange søkere programmerte med nynorskspråklige forfattere og litteratur skrevet på nynorsk. Det ble gitt tilskudd til mange av disse prosjektene og festivalene, slik som Litteratursymposiet i Odda, Litteraturdagane i Vinje, bLEST Litteraturfest i Tysvær og Falturiltu, som er Norges største nynorske litteraturfestival for barn og ungdom.

Det var få søkere som planla å formidle litteratur skrevet på de nasjonale minoritetsspråkene, men fagutvalget ser at når store arrangører fremhever Sápmi og det samiske, inspirerer det flere til å inkludere samisk på ulike måter i sin programmering. Av de støttede tiltakene kan nevnes Hammerfest poesifestival, seminaret Barnelitterær joikepoesi og litteraturfestivalen Mun dajan som vil ha «Det urbane Sápmi» som hovedtema. Norsk Litteraturfestival har også fokus på Sápmi på sin festival i 2025.

### **Nettverkssamarbeid**

Mange av tilskuddsmottakerne samarbeider med ulike aktører i Norge og utenlands. En stor andel av litteraturfestivalene er med i Nettverk for norske litteraturfestivaler. Nettverket har nasjonal dekning, ledes av Norsk Litteraturfestival, og støttes økonomisk via litteraturformidlingsordningen.

Et nytt nettverk, Festivalklynge Nord, er under etablering i Nord-Norge. Nettverket har som mål å samle, profesjonalisere og styrke litteraturarbeidet i fylkene Nordland, Troms og Finnmark og på Svalbard. Nettverket vil ha et særlig fokus på litteraturfestivaler som viktige arenaer og møteplasser, både for folk og litteratur. Litteraturfestivalene som er med i dette nye nettverket, er også med i Nettverk for norske litteraturfestivaler, og flertallet av medlemmene har mottatt bevilgninger gjennom tilskuddsordningen for litteraturformidling.

Det er merkbart at også arrangører som driver på frivillig basis, ønsker å drive meir profesjonelt. Fagutvalget skulle gjerne sett enda mer samarbeid mellom ulike arrangører, uavhengig av arrangørerfaring og størrelse på virksomheten.

### **Bærekraft**

Noen av søkerne som fikk tilskudd, tar opp samfunnsaktuelle temaer knyttet til klima og miljø, slik som naturødeleggelse, klimaaktivisme, klimavennlig samfunn og økologisk lokaldemokrati. Andre, for eksempel Bjørnsonfestivalen og Kapittel, er tydelig opptatt av å gjøre sine virksomheter mer bærekraftige. Sistnevnte er i dialog med LiteratureXchange i Århus om å opprette et nettverk for nordiske litteraturfestivaler med fokus på bærekraft.

### **Flerårig tilskudd**

Mange av søkerne til tilskuddsordningen for litteraturformidling ønsker en mer langsiktig finansiering. Fra 2022 ble det i større grad åpnet for forutsigbarhet på ordningen, og kriteriene for flerårig tilskudd ble tydeliggjort. 16 prosent av søknadene i 2024 gjaldt flerårig tilskudd. Fagutvalget vedtok imidlertid flerårig støtte kun til ett prosjekt, for perioden 2025–2027. Øvrige søkere fikk tilskudd for ett år, blant annet fordi dagens budsjetttramme gjør det risikabelt å binde større beløp flere år frem i tid.

### **Søknader fra bibliotek**

En stor andel av søknadene har bibliotek som avsender eller involverer bibliotek, enten som samarbeidspartner, programansvarlig, samprogrammerer og/eller arrangementssted. Søknader fra bibliotek blir behandlet på formidlingsordningen, men søknadene vurderes opp mot Nasjonalbibliotekets utlysninger av midler.

Fagutvalget har gjennom flere år hatt et særlig blikk for forfattere som har medvirket i bibliotekenes litteraturprogram, fordi forfatterhonorarer ikke har vært dekket av Nasjonalbibliotekets prosjektmidler. En rekke av bevilgningene ble også i år øremerket til medvirkende forfattere.

#### Tilpasning og utvikling

##### ***Tre søknadsfrister – videreføres***

Tilskuddsordningen for litteraturformidling har hatt fire søknadsfrister i året siden oppstarten i 2016. I 2024 ble det gjort et forsøke med tre søknadsfrister. Søkere og tidligere tilskuddsmottakere ble informert via Kulturrådets og Kulturdirektoratets ulike mediekkanaler, på nettsiden for tilskuddsordningen og gjennom Nettverk for norske litteraturfestivaler. At juni-fristen falt bort, førte til en tydelig nedgang i antall søknader i andre halvår. I løpet av året kom det inn 10 prosent færre festivalsøknader og 18 prosent færre søknader i kategorien annen type litteraturformidling sammenlignet med året før. Tre søknadsfrister viste seg likevel å fungere godt for de fleste søkere og tilskuddsmottakere. Tre søknadsfrister videreføres for søknadsåret 2025.

##### ***Budsjettrammen***

Det har i flere år vært tydelig at budsjettrammen for ordningen må økes betydelig for å kunne hente ut det potensialet som ligger i de omsøkte prosjektene. Tilskuddsordningen for litteraturformidling har derfor blitt løftet som en prioritering i Kulturrådets budsjettinnspill til Kultur- og likestillingsdepartementet for både 2025 og 2026.